

La presència del
Prado

Episodis d'una història

BIBLIOTECA
MUSEU
VÍCTOR
BALAGUER
VILANOVA I LA GELTRÚ

 Angle Editorial

La presència del

Prado

Episodis d'una història

La presència del
Prado
Episodis d'una història

Textos de

Mònica Álvarez Calderón
Mercedes Orihuela Maeso
Luz Pérez Torres
Mireia Rosich Salvó

BIBLIOTECA
MUSEU
VÍCTOR
BALAGUER
VILANOVA I LA GELTRÚ

 Angle Editorial

CATÀLEG

La presència del Prado. Episodis d'una història

Textos

Mireia Rosich Salvó i Mònica Álvarez Calderón (Biblioteca Museu Víctor Balaguer)
Mercedes Orihuela Maeso i Luz Pérez Torres (Museo Nacional del Prado)

Documentació

Mar Pérez, Ignasi Soler, Eduard Rama (Biblioteca Museu Víctor Balaguer)
Mercedes Orihuela, Luz Pérez (Museo Nacional del Prado)

Disseny i maquetació

Txeni Gil

Disseny de portada

Carolina Raventós

Traducció

Aurèlia Manils

© de l'edició: Biblioteca Museu Víctor Balaguer
Av. Víctor Balaguer, s/n
08800 Vilanova i la Geltrú
www.victorbalaguer.cat

© de l'edició: 9 Grup Editorial
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B
08037 Barcelona
www.angleeditorial.com

© dels textos: dels autors respectius

© de les reproduccions fotogràfiques: Madrid, Archivo del Museo Nacional del Prado

Crèdits de les fotografies

© Madrid, Museo Nacional del Prado: pàg. 8, 54, 62, 64, 70, 73, 76-78, 80-81, 83, 85, 87, 89, 91, 93, 95, 97, 99, 101-103, 105, 107, 109, 111, 113-115, 117-119, 121, 123-127, 129, 131, 133, 135, 137, 139, 141-146, 149-156, 158-159.

© Arxiu Biblioteca Museu Víctor Balaguer: pàg. 12-33, 39-44, 47-49, 52.

© Arxiu Comarcal del Garraf: pàg. 34-37.

© Miquel Galmes: pàg. 46.

© Anton Briansó: pàg. 50.

© Carolina Raventós: pàg. 51-52.

Primera edició: maig de 2020

DL B 10608-2020

ISBN: 978-84-18197-05-5

No es permet la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per enregistrament o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

EXPOSICIÓ

Títol: La presència del Prado. Episodis d'una història

Lloc: Biblioteca Museu Víctor Balaguer

Av. Víctor Balaguer, s/n. Vilanova i la Geltrú

Dates: del 14 de desembre de 2018 al 13 d'octubre de 2019
(prorrogada fins al 17 de novembre de 2019)

Direcció

Mireia Rosich

Continguts

Mireia Rosich

Mònica Álvarez

Coordinació tècnica

Ignasi Soler

Restauració i conservació

TdART HERITAGE CURATORS, SLU

Mar Pérez

Disseny gràfic

Carolina Raventós

Producció i muntatge

Joan Carles Gallego

Àlvar Estrada

Il·luminació

Haz Luz, SL

Amb la col·laboració de:

Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

Museo Nacional del Prado

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura

Una part d'aquests fons provenen dels cabals atorgats per la Junta d'Herències de la Generalitat de Catalunya

Agraïments

Magda Gassó (Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya)

Karina Marotta (Museo Nacional del Prado)

Jordi Medina

Sixte Moral

Francesc Xavier Puig

Pepe Serra (Museu Nacional d'Art de Catalunya)

Arxiu Comarcal del Garraf

Archivo del Museo Nacional del Prado

La presència del Prado. Un dipòsit històric

Mireia ROSICH SALVÓ
Mònica ÀLVAREZ CALDERÓN

L'antiguitat del dipòsit i la seva rellevància en els orígens de la institució

D'ençà de la seva creació, a finals del segle XIX, la Biblioteca Museu Víctor Balaguer ha tingut la fortuna de comptar amb un important dipòsit de quadres procedents del que avui coneixem com Museo del Prado, en aquella època Museo Nacional de Pintura y Escultura. Més de cinquanta obres —ressenyades en diverses reials ordres— van arribar de Madrid en diferents partides entre el 1882 i el 1886. Totes es van instal·lar a la gran sala, anomenada Pinacoteca, i van enriquir una institució que, alhora, posava a disposició del públic una magnífica biblioteca perquè fos consultada.

El diumenge 26 d'octubre de 1884 va obrir oficialment les portes amb un solemne acte inaugural presidit pel fundador, Don Víctor Balaguer (Barcelona, 1824 - Madrid, 1901), que es va adreçar al públic amb un eloqüent discurs en què explicava els seus esforços per materialitzar el projecte, destacava la feina dels seus col·laboradors i apuntava la seva intenció que fos «propiedad perpetua de Villanueva y la Geltrú» i dels pobles del districte electoral.¹ L'esdeveniment va ser tan extraordinari per a l'època que es va contractar un tren especial des de Barcelona per al

1. Balaguer, Víctor, «Discurso pronunciado por Víctor Balaguer al inaugurarse la

Biblioteca-Museo», a *Butlletí de l'Associació d'Alumnes Obrers de l'Escola Industrial de Vilanova i Geltrú*, núm. 14 (desembre de 1924), p. 12-14.

desplaçament de les autoritats convidades. A la nit fins i tot hi va haver focs artificials i ball d'etiqueta, detalls que denoten la transcendència del fet. La premsa de Barcelona i de Madrid es va fer ressò de la inauguració² i s'hi pot detectar el malestar del sector conservador pel previsible contingut progressista que es posava a l'abast del públic amb la biblioteca de Balaguer.³

Sempre s'ha dit que la biblioteca museu localitzada a Vilanova i la Geltrú va ser fundada per Balaguer com a mostra d'agraïment i fidelitat cap als ciutadans de la localitat, que, amb els seus vots, l'havien escollit repetidament diputat a Corts. Cal tenir en compte, d'una banda, que en la dècada dels vuitanta Balaguer ja era una autèntica personalitat política, atès que havia ocupat càrrecs rellevants, com el de ministre d'Ultramar i de Foment, feia temps que exercia de diputat a les Corts i havia presidit el Consejo de Estado fins al gener d'aquell mateix any.⁴ D'altra banda, el 1883 havia estat nomenat membre de la Real Academia Española i també n'era de la d'Història des del 1875.⁵ També cal recordar que en aquelles dates a Barcelona encara no s'havia celebrat l'Exposició Universal (1888), en els pavellons de la qual s'instal·larien, a posteriori, els primers museus de la ciutat comtal.⁶

És en aquest context que cal entendre la singularitat, la raresa i l'antiguitat de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Localitzada a uns cinquanta quilòmetres al sud de Barcelona i concebuda i impulsada per un alt càrrec polític del moment, la fundació que Balaguer, amb seixanta anys ja complerts, va idear i erigir va ser per al seu creador un projecte cultural i social, un centre públic.

---

2. Va aparèixer a: *La Vanguardia*, 19/10/1884, 28/10/1884, 29/10/1884, 31/10/1884; *El Siglo*, 27/10/1884; *La Correspondencia de España*, 26/10/1884; *La Época*, 27/10/1884, 29/10/1884, 2/11/1884; *La Dinastía*, 28/10/1884; *La Iberia*, 27/10/1884; *El Globo*, 27/10/1884; 29/10/1884; *El Imparcial*,

27/10/1884; 2/11/1884; *El Siglo Futuro*, 29/10/1884; *La Discusión*, 28/10/1884; *El Liberal*, 26/10/1884; *El Busilis*, 24/10/1884; *La Ilustración Española*, 8/11/1884; *Ilustración Catalana*, 31/10/1884; entre d'altres.
3. Palomas (2004), p. 538.
4. Va ocupar el càrrec de ministre d'Ultramar el 1871, el 1874 i el 1886-88; el de

ministre de Foment, el 1872 i el 1874.

5. Palomas (2004), p. 347 i 353, respectivament.

6. El primer Museu de Belles Arts de Barcelona va obrir el 1891 en un dels pavellons edificats al recinte de l'Exposició Universal, set anys després que s'inaugurés a Vilanova la fundació creada per Balaguer.

Per aquest motiu, tant el continent com el contingut responien a una mirada universalista. Els noms rellevants de literats i artistes cisellats a les parets exteriors trobarien els seus equivalents en les obres exposades a l'interior, és a dir, els grans noms del Segle d'Or espanyol cedits pel que aleshores era el Museo Nacional de Pintura y Escultura.

La construcció d'un edifici de nova planta destinat a ser biblioteca museu

La primera pedra per a la construcció d'aquesta biblioteca museu amb forma de temple es va col·locar l'1 de gener de 1882, davant la presència de diferents autoritats. L'acte simbòlic d'endinsar aquella primera pedra clausurava les celebracions que havien tingut lloc a la localitat per celebrar l'arribada recent del ferrocarril,⁷ el qual tindria un gran impacte en facilitar la connexió directa amb Barcelona i altres municipis.

Aquell mateix any 1882, mentre les obres de l'edifici avançaven, la ciutat va celebrar una Exposició Regional que va donar a conèixer la capacitat productiva de la zona en diferents àrees.

---

7. A Coroleu (1882) es detallen tots els esdeveniments de la celebració de l'arribada del ferrocarril a la localitat.

↗ Imatge de la biblioteca museu acabada de construir.

Catàleg
del dipòsit del Museo del Prado
a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer
(des de 1986)

El Greco

(Càndia, Creta, 1541 - Toledo, 1614)

La Sagrada Família, santa Anna i sant Joanet

Cap al 1600

Oli sobre tela, 107 x 68,5 cm

P00826. Museo Nacional del Prado

Dipositat a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer

La representació de la Sagrada Família, amb una iconografia peculiar i interessant, va sovintejar en l'obra d'El Greco des de la dècada de 1580. En aquest cas personifica en primer terme la Mare de Déu i el Nen, que són observats en un segon pla per sant Josep, santa Anna i sant Joan Baptista Infant, que, nu, ens demana silenci, talment com una escultura clàssica. Tot el grup, força nombrós i de figures allargades, està encabit en un espai petit i estret, coronat per un celatge de núvols.

La tela, signada amb caràcters grecs a la part inferior, s'ha datat al voltant del 1600, l'any en què l'estil del pintor es va intensificar pel que fa a l'ús de la llum, el manierisme de la lluita entre els personatges i l'espai, l'asimetria dels rostres i la factura pictòrica desfeta, que sembla que tendeixi cap a la descomposició de les formes.

L'obra prové d'un convent desamortitzat, del qual es desconeix la ciutat d'origen, malgrat l'interès del crític d'art espanyol Pedro de Madrazo per descobrir-lo, però es creu que va ser recollida per don Antonio Zabaleta, encarregat d'executar les lleis desamortitzadores d'Àvila i la seva província.

Bartolomé Esteban Murillo
(Sevilla, 1617-1682)

Sant Jeroni llegint

1650-1652
Oli sobre tela, 125 x 109 cm

P00988. Museo Nacional del Prado
Dipositat a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer

Sant Jeroni, un dels sants més representats de la història de l'art en diferents moments de la seva vida, es considera un dels quatre pares llatins de l'Església, ja que, entre els seus nombrosos textos, va traduir la Bíblia de l'hebreu i del grec al llatí (*Vulgata*) per encàrrec del papa Damas I. D'acord amb la iconografia tradicional, el pintor el va representar aquí dins la cova on es va recloure per fer penitència, però en comptes del crucifix i la calavera habituals, el va pintar llegint un llibre i amb un altre llibre damunt la taula, una referència sens dubte a la seva condició d'erudit i traductor. El fons és neutre i fosc, però una obertura per l'angle superior esquerre permet que hi entri la llum i il·lumini intensament el cos del sant i els seus llibres.

Prové de les col·leccions reials i consta en l'inventari dels béns d'Isabel Farnese dut a terme al Palau Reial de La Granja l'any 1746. Posteriorment, va estar al Palau Reial d'Aranjuez, on es va inventariar en la «pieza de tocador» l'any 1794.

Atribuït a Francisco Ignacio Ruiz de la Iglesia

(Madrid, 1649-1704)

La Magdalena al desert

1675-1680

Oli sobre tela, 205 x 142 cm

P05400. Museo Nacional del Prado

Dipositat a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer

Maria Magdalena es va retirar a la solitud d'una cova per meditar sobre la brevetat de l'existència; per això en aquesta obra apareix acompanyada d'un llibre i d'una calavera. La figura, molt allargada, ocupa en diagonal la composició i, al fons, entre una obertura, es veu un paisatge amb uns querubins al cel.

Tant la composició com el model responen al prototipus de la representació de la Magdalena, creat per Juan Carreño de Miranda el 1654 i que es troba a la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, tot i que el cert és que la posició del cap recorda més la Magdalena del 1647, del mateix autor, que es conserva al Museu de Belles Arts d'Astúries. L'execució d'aquesta obra, amb una pinzellada més ampla i desfeta, i els detalls de la natura morta s'assemblen més a la representació de la Magdalena del 1670 de Francisco Ignacio Ruiz de la Iglesia, deixeble del mateix Carreño, que es troba al Museo Casa Natal de Jovellanos de Gijón. Això explica la seva atribució actual a aquest pintor.

El quadre prové de les col·leccions reials espanyoles i a l'inventari de les obres procedents del Prado elaborat entre 1849 i 1857 hi figura amb el número 529 i com a «Estilo de Carreño».

Taula de continguts

La presència del Prado. Un dipòsit històric	13
Mireia Rosich Salvó Mònica Álvarez Calderón	
Breu història d'un dipòsit primerenc	55
Mercedes Orihuela Maeso Luz Pérez Torres	
Catàleg	79
del dipòsit del Museo del Prado a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer (des de 1986)	
El primer dipòsit(1882-1886)	147
Catalogació de les obres que van formar part del dipòsit pactat en època de Víctor Balaguer i que van ser exposades a Vilanova durant gairebé un segle	